

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียชุมชน
ภายในเขตเทศบาลเมืองตาก

FACTORS EFFECTING THE PUBLIC PARTICIPATION OF DOMESTIC
WASTEWATER MANAGEMENT IN TAK MUNICIPALITY,
TAK PROVINCE.

อิสตรียา มงคลพิทยากร / รศ. สุวัฒนา ชาดานิติ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการน้ำเสียของประชาชนภายในเขตเทศบาลเมืองตาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตาก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยจำนวน 394 ตัวอย่าง ตามการคำนวณที่ได้จากสูตรของ Yamane การเก็บข้อมูลจะทำครอบคลุมพื้นที่เทศบาลเมืองตากเพื่อเก็บข้อมูลดังนี้ 1. ข้อมูลลักษณะประชากรและความสัมพันธ์ในสังคม 2. ข้อมูลการใช้ น้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการระบายน้ำทิ้ง 3. ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย 4. ข้อมูลความเข้าใจและความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการหาความสัมพันธ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก มีการบำบัดด้วยบ่อเกรอะ-บ่อซึมแล้วระบายน้ำทิ้งออกสู่ธรรมชาติ โดยสถานการณ์ปัจจุบันประชาชนไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตากภาพรวมการมีส่วนร่วมมีจำนวนร้อยละ 75.10 แต่ลักษณะของการมีส่วนร่วมส่วนมากเป็นการรับรู้ข้อมูลซึ่งจัดอยู่ในระดับขั้นกลางตามการแบ่งของ Arnstein (1995) โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การรับทราบสิทธิในการเข้าร่วม ความสัมพันธ์ของครัวเรือนในสังคม การเคยเข้ามีส่วนร่วม และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ดังนั้น การเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียจะต้องนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณาเพื่อให้การวางแผนรักษาและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตากจนก่อให้เกิดเป็นความยั่งยืนในการจัดการน้ำเสียในอนาคต โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียอย่างเหมาะสม การจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืน และการปฏิบัติงานบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองตาก 2. การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยจัดกิจกรรมการสำรวจและรวบรวมข้อมูลชุมชน และการประชุมรับฟังความคิดเห็นของ

ประชาชน 3. การสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาคุณภาพน้ำในชุมชน โดยการอบรมชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเป็นเจ้าหน้าที่ร่วมปฏิบัติงาน 4. การส่งเสริมให้ประชาชนร่วมบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิดอย่างเหมาะสม โดยการสนับสนุนให้คำปรึกษาการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิดและการให้บริการตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสีย

คำสำคัญ : การจัดการน้ำเสีย, การมีส่วนร่วมของประชาชน, เทศบาลเมืองตาก

ABSTRACT

This article is part of a thesis “The Guideline of Sustainable Domestic Wastewater Management by Public Participation in Tak Municipality, Tak Province”. The research aims to study the management of domestic wastewater within tak municipality and participation of people in domestic wastewater management within tak municipality. The reserch area is tak municipality. Using the qualitative research and 394 questionnaires. Number of sample calculated from the formula of Yamane. The questionnaire collected the following information 1. population characteristics and relationships in society 2. domestic wastewater treatment and sewerage 3. public participation in domestic wastewater management 4. understanding and opinions of people to participate in domestic wastewater management. Data analysis using statistical methods including mean percentage and the relationship. The results showed that management of domestic wastewater in tak municipality use septic - sewage pond and absorption into the nature. The current circumstances, people do not affected wastewater problems. The participation of citizens in domestic wastewater management within the tak municipality about 75.10 percentage but the type of participation mostly as information that is classified in intermediate level which classified by Arnstein (1995) criteria. Factors affecting the participation of citizens are receiving information, know the right to participate, relationship in society, experience in participation and membership in social. Therefore, the proposed guidelines for promoting the participation of citizens in domestic wastewater management must take these factors into consideration for planning and encourage people to participate in domestic wastewater management. The suggestions are 1. Promoting participation in receiving information about the treatment of wastewater properly, sustainable wastewater management and operation of municipal in wastewater treatment. 2. Promoting the exchange of information between government and citizens. Make the activities to collect information from community and listen to public opinion. 3. Creating a

network of community by training community has directly affected from wastewater treatment for co-operation with government. 4.Encouraging people to on-site treatment properly. By giving advice to install on-site wastewater treatment and to check the performance of wastewater treatment.

Keywords : Domestic Wastewater Management, Public Participation, Tak Municipality

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง อีกทั้งยังเสริมสร้างความรักและหวงแหนท้องถิ่นในฐานะเป็นเจ้าของชุมชน ตามที่ ส.ศิวัรักษ์ (2528) อ้างอิงในกษมพร นวลแสง (2547) กล่าวว่า “ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นผู้จัดการตนเอง ปราศจากข้าราชการ ถือเป็นกลไกการระดมทุน โดยการเรียนรู้ร่วมกันจะมีประโยชน์อย่างแท้จริงต้องร่วมในทุกกระบวนการของโครงการของโครงการตั้งแต่กำหนดปัญหา ทัศนคติของทรัพยากร การใช้ประโยชน์จากโครงการ และการประเมินผล ส่งผลให้ประชาชนยอมรับโครงการ ผูกพันต่อโครงการ พัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชน พื้นที่ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงจากภาครัฐ”

ปัจจุบันการดำเนินการจัดการน้ำเสียของเทศบาลเมืองตากมีปัญหาหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ การบกพร่องในการการบังคับใช้กฎหมาย โดยนโยบายการแก้ไขปัญหามาจากกรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แนะนำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียเพื่อให้การจัดการตรงกับสภาพปัญหา ทำให้เกิดความพึงพอใจและมีการเรียนรู้ร่วมกันก่อเกิดเป็นจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อการรักษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมเพื่อทราบถึงระดับของการมีส่วนร่วม ณ ปัจจุบัน รวมทั้งสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองตากให้มากยิ่งขึ้นเกิดเป็นการจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการน้ำเสียของประชาชนภายในเขตเทศบาลเมืองตาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตาก

วิธีการวิจัย

งานวิจัยส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. การรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสียและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างกรอบแนวคิด

2. สร้างเครื่องมือการวิจัยและเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะประชากรและความสัมพันธ์ในสังคม ส่วนที่ 2 การใช้น้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการระบายน้ำทิ้งของชุมชน ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย และส่วนที่ 4 ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย โดยมีเป้าหมายประชากรจากโดยคำนวณจากจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองตากด้วยสูตรของ Yamane ได้จำนวนประชากรที่ต้องการ 394 ตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยส่วนนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ร้อยละ (percentage) และการหาความสัมพันธ์ทางสถิติด้วยวิธี Pearson Chi-Square โดยข้อมูลในส่วนที่ 1 และ 2 จะทำให้ทราบถึงการจัดการน้ำเสียของประชาชน ส่วนข้อมูลในส่วนที่ 3 และ 4 จะทำให้ทราบถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมและระดับของการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ต้องวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียซึ่งจะใช้ในการอภิปรายผลต่อไป

4. การอภิปรายผล ประกอบด้วย การอภิปรายการจัดการน้ำเสียของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตาก

5. เสนอข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองตาก มีผลการศึกษาดังนี้

1. การจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก

1.1 ข้อมูลประชากรเบื้องต้นและความสัมพันธ์ในสังคมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่เท่ากับหรือต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย หากพิจารณาในระดับครัวเรือนพบว่า มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย โดยความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนในสังคมส่วนใหญ่เป็นแบบพหุคูณและช่วยเหลือพึ่งพากันเสมอ คงสภาพสังคมแบบชนบทที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม โดยสถานที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมอันดับแรก คือ ที่ทำการชุมชน

1.2 แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค การบำบัดน้ำเสีย และการระบายน้ำทิ้ง ผลการศึกษา พบว่า แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคหลักเป็นน้ำประปา การบำบัดน้ำเสียของเป็นบ่อเกรอะบ่อซึม ส่วนการระบายน้ำทิ้งจะปล่อยน้ำทิ้งซึมลงดินตามธรรมชาติ โดยในปัจจุบันยังไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมือง

2.1 การได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 73.00 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียจากเพื่อนบ้านและผู้แทนชุมชน อันดับรองลงมา ได้แก่ หอกระจายข่าว

2.2 การเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดการน้ำเสีย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 74.00 ไม่เคยเข้ามีส่วนร่วม และในกลุ่มที่เคยเข้ามีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ เคยมีส่วนร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เคยมีส่วนร่วมเลือกตัวแทน เคยมีส่วนร่วมปฏิบัติงานในการจัดการน้ำเสีย เคยมีส่วนร่วมให้การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย และเคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย

2.3 การเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.70 ทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และมีความคิดเห็นว่าบุคคลที่ควรทำหน้าที่ดำเนินการควรเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ อันดับรองลงมา ได้แก่ ประชาชน และผู้แทนชุมชน ตามลำดับ โดยมองเห็นประโยชน์จากการมีส่วนร่วมว่าประชาชนจะสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐ ลดความขัดแย้งและรัฐจะได้แนวทางการตัดสินใจที่ดีกว่าเนื่องจากได้ข้อมูลจากประชาชนโดยตรง โดยเป็นการทำงานที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล โดยประชาชนมีความยินดีเข้าร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมที่สนใจมากที่สุด คือ การร่วมรับข้อมูลข่าวสาร การร่วมบำบัดน้ำเสียจากต้นทางด้วยการติดตั้งระบบบำบัดหรือเชื่อมต่อท่อระบายน้ำเสียสู่ท่อรวบรวมน้ำเสียหรือติดตั้งถังตกไขมันในบ้านตนเอง และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่รัฐ ในอนาคตคาดหวังให้เมืองตากมีการจัดการน้ำเสียอย่างเหมาะสมเพื่อคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมเมืองที่ดีต่อไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในอดีตกับปัจจัยอื่น และการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียกับปัจจัยอื่น ดังแสดงในตารางที่ 1 เพื่อสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทั้งในอดีตและอนาคตไว้ใช้ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ตาราง 1 ปัจจัยที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในอดีต

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยที่นำมาหาความสัมพันธ์
การตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในอดีต	ความสัมพันธ์ในครัวเรือน
	การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม
	การได้รับข้อมูลข่าวสาร
	ผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย
	การทราบสิทธิของตนเอง
	ความสนใจเข้ามีส่วนร่วมในอนาคต

ตาราง 2 ปัจจัยที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในอนาคต

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยที่นำมาหาความสัมพันธ์
การตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในอดีต	การได้รับข้อมูลข่าวสาร
	การรับทราบสิทธิ
	การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม
	ความสัมพันธ์ในครัวเรือน

3.1 การตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของกลุ่มตัวอย่างในอดีต พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียชุมชนในเทศบาลเมืองตาก และการทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินโครงการพัฒนาเมืองของหน่วยงานรัฐ มีความสัมพันธ์กันทางนัยของสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้ามีส่วนร่วมจำนวนร้อยละ 93 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย และกลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้ามีส่วนร่วมจำนวนร้อยละ 89 รับทราบสิทธิของประชาชนในการเข้าร่วมดำเนินโครงการพัฒนาเมือง นอกจากนี้มีแนวโน้มว่ากลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันแบบมีการพูดคุยและช่วยเหลือพึ่งพากันเสมอ มีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับการรับทราบสิทธิในการเข้าร่วมฯ

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการน้ำ เสียในอดีต	การรับทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนิน โครงการพัฒนาเมืองของหน่วยงานรัฐ				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ทราบ (จำนวน)		ทราบ (จำนวน)			
	ไม่ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ	ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	132	45	159	55	291	100
เคยเข้าร่วม	11	11	92	89	103	100
Pearson Chi-Square	0.01					

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับการได้รับข้อมูลข่าวสาร

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้า ร่วมในการจัดการน้ำ เสียในอดีต	การได้รับข้อมูลข่าวสาร				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่เคย (จำนวน)		เคย (จำนวน)			
	ไม่เคย (จำนวน)	ร้อยละ	เคย (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	98	34	193	66	291	100
เคยเข้าร่วม	7	7	96	93	103	100
Pearson Chi-Square	0.01					

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับการรับทราบสิทธิ

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้า ร่วมในการจัดการน้ำ เสียในอดีต	การรับทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนิน โครงการพัฒนาเมืองของหน่วยงานรัฐ				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ทราบ (จำนวน)		ทราบ (จำนวน)			
	ไม่ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ	ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	132	45	159	55	291	100
เคยเข้าร่วม	11	11	92	89	103	100
Pearson Chi-Square	0.01					

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับความสัมพันธ์ในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง ที่เคยเข้าร่วม ในการจัดการ น้ำเสียใน อดีต	ความสัมพันธ์ในครัวเรือน						ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ค่อย ได้พูดคุย กัน (จำนวน)	ร้อยละ	พูดคุยแต่ ไม่ได้ ช่วยเหลือฯ (จำนวน)	ร้อยละ	พูดคุยและ ช่วยเหลือ กันเสมอ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	27	9	19	7	245	84	291	100
เคยเข้าร่วม	5	5	10	10	88	85	103	100
Pearson Chi-Square					0.01			

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้า ร่วมในการจัดการน้ำ เสียในอดีต	การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่เป็น (จำนวน)	ร้อยละ	เป็น (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	197	68	94	32	291	100
เคยเข้าร่วม	35	34	68	66	103	100
Pearson Chi-Square					0.01	

ตาราง 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมฯในอดีตกับการได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้า ร่วมในการจัดการน้ำ เสียในอดีต	การได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ได้รับ (จำนวน)	ร้อยละ	ได้รับ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่เคยเข้าร่วม	253	87	38	13	291	100
เคยเข้าร่วม	87	84	16	16	103	100
Pearson Chi-Square					0.01	

3.2 การตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของกลุ่มตัวอย่างในอนาคต พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียในอนาคตกับการได้รับข้อมูลข่าวสารและการรับทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินโครงการพัฒนาเมือง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่สนใจในการมีส่วนร่วมในอนาคตจำนวนร้อยละ 75 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย และจำนวนร้อยละ 66 รับทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินโครงการพัฒนาเมือง นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมส่วนใหญ่มิมีความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนแบบมีการพูดคุยและช่วยเหลือซึ่งพาทันเสมอ และไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

ตาราง 9 ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจมีส่วนร่วมในอนาคตกับการได้รับข้อมูลข่าวสาร

กลุ่มตัวอย่างที่สนใจเข้าร่วมในอนาคต	การได้รับข้อมูลข่าวสาร				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่เคย (จำนวน)	ร้อยละ	เคย (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่สนใจเข้าร่วม	18	44	23	56	41	100
สนใจเข้าร่วม	87	25	266	75	353	100
Pearson Chi-Square	0.01					

ตาราง 10 ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจมีส่วนร่วมในอนาคตกับการรับทราบสิทธิ

กลุ่มตัวอย่างที่สนใจเข้าร่วมในอนาคต	การรับทราบสิทธิในการเข้าร่วมดำเนินโครงการพัฒนาเมืองของหน่วยงานรัฐ				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ	ทราบ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่สนใจเข้าร่วม	22	54	19	46	41	100
สนใจเข้าร่วม	121	34	232	66	353	100
Pearson Chi-Square	0.02					

ตาราง 11 ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจมีส่วนร่วมในอนาคตกับความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง ที่สนใจเข้า ร่วมใน อนาคต	ความสัมพันธ์ในครัวเรือน						ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ค่อย ได้พูดคุย กัน (จำนวน)	ร้อย ละ	พูดคุยแต่ ไม่ได้ ช่วยเหลือ (จำนวน)	ร้อยละ	พูดคุยและ ช่วยเหลือ กันเสมอ (จำนวน)	ร้อยละ		
	ไม่เคยเข้าร่วม	3	7	3	7	35		
เคยเข้าร่วม	25	8	26	7	298	84	353	100
Pearson Chi-Square					0.01			

ตาราง 12 ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจมีส่วนร่วมในอนาคดกับการได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

กลุ่มตัวอย่างที่สนใจ เข้าร่วมในอนาคด	การได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย				ผลรวม (จำนวน)	ผลรวม (ร้อยละ)
	ไม่ได้รับ (จำนวน)	ร้อยละ	ได้รับ (จำนวน)	ร้อยละ		
ไม่สนใจเข้าร่วม	35	85	6	15	41	100
สนใจเข้าร่วม	305	86	48	14	353	100
Pearson Chi-Square					0.01	

อภิปรายและสรุปผล

การจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก จากการศึกษพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตากมีการตั้งถิ่นฐานเพื่อการอยู่อาศัยเป็นส่วนมาก มีความสัมพันธ์ในชุมชนแบบอย่างใกล้ชิดคงไว้ซึ่งลักษณะของสังคมแบบชนบท มีการใช้น้ำประปาเพื่อการบริโภคแล้วทำการบำบัด ณ แหล่งกำเนิดอย่างง่ายด้วยบ่อเกรอะ-บ่อซึม จากนั้นระบายน้ำทิ้งโดยการซึมสู่ดินตามธรรมชาติ โดยสถานการณ์ปัจจุบันประชาชนไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย โดยการบำบัดน้ำเสียทำโดยการใช้บ่อเกรอะ-บ่อซึมเป็นส่วนมากซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของกรมควบคุมมลพิษ(2547) ที่เจ้าของอาคารบ้านพักอาศัยขนาดเล็กที่มีคนน้อยกว่า 10 คนหรือมีฐานะปานกลางควรเลือกใช้บ่อเกรอะหรือถังกรองไร้อากาศ (แบบวงของซีเมนต์) แล้วใช้บ่อซึมระบายน้ำทิ้งสู่ดิน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตาก จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีสนใจเข้ามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามผล รูปแบบกิจกรรมที่สนใจมากที่สุดคือการรับข้อมูลข่าวสาร อันดับรองลงมาเป็นการร่วมบำบักน้ำเสียจากต้นทาง และการให้ข้อมูล

ระดับการมีส่วนร่วมสามารถพิจารณาจากภาพรวมของการมีส่วนร่วมซึ่งพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากถึงจำนวนร้อยละ 75.10 แต่ลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็นการร่วมรับรู้ข้อมูล ส่วนการมีส่วนร่วมลักษณะอื่นแสดงรายละเอียดในตารางที่ 13 ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวจะสามารถจัดระดับของการมีส่วนร่วมตามคำจำกัดความของ Arnstein(1995) ของกลุ่มตัวอย่างได้ว่า มีระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนชั้นกลาง

ตาราง 13 การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมตามลักษณะการมีส่วนร่วมของ Arnstein(1995)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม ตามคำจำกัดความของ Arnstein	ร้อยละของการมีส่วนร่วม ของกลุ่มตัวอย่าง
ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ	ขั้นสุดท้าย	-
ตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ	ขั้นสุดท้าย	2.50
เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา	ขั้นสุดท้าย	-
ร่วมแสดงความคิดเห็น	ชั้นกลาง	15.50
ร่วมให้คำปรึกษา	ชั้นกลาง	4.80
ร่วมรับรู้ข้อมูล	ชั้นกลาง	73.00
เข้าร่วมแต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ	ขั้นพื้นฐาน	
รัฐเข้าควบคุมแรงกดดัน	ขั้นพื้นฐาน	

นอกจากนั้นหากพิจารณาตามการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของ Fagence (1977) อ้างอิงใน สุนธยา บุญศรี (2550) ที่แบ่งระดับการมีส่วนร่วมตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ภาพรวมของการมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองตากจะจัดอยู่ในการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำเป็นส่วนมาก นั่นคือ การได้รับการชี้แจงหรือข้อมูลข่าวสารนั่นเอง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตาก เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ซึ่งงานวิจัยของผกาภรณ์ ยอดพลอบ(2546) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1.ปัจจัยเชิงคูด หมายถึง การได้รับการบอกกล่าวจากบุคคลอื่น การที่ประชาชนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่เข้มแข็ง 2.ปัจจัยโครงสร้างของโอกาส หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 17 และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5

กำหนดเวลาและการกำหนดกิจกรรม และ 3.ปัจจัยด้านอำนาจ หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

เมื่อพิจารณาผลการศึกษายเปรียบเทียบกับแนวคิดของผกาภรณ์ ยอดพลอบ(2546) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การรับทราบสิทธิในการเข้าร่วม ความสัมพันธ์ของครัวเรือนในสังคม และการเคยเข้ามีส่วนร่วมซึ่งจัดอยู่ในปัจจัยดึงดูด ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมจัดอยู่ในปัจจัยด้านอำนาจเนื่องจากหากประชาชนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคมก็สามารถมีบทบาทในการทำงานของกลุ่มได้ แต่ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสจะไม่พบในผลการวิจัยในส่วนนี้เนื่องจากเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องเป็นผู้สร้างช่องทางโอกาสให้กับความต้องการของประชาชน

ส่วนปาริชาติ และคณะ (2546: 152-153) ได้สรุปปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ในส่วนของประชาชนว่าชุมชนต้อง 1.มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา 2. เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์ 3. เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น 4. มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น 5.ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกันในเรื่องของปัจจัยการมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตาก

สรุปผลการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการน้ำเสียของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองตากมีการบำบัด ณ แหล่งกำเนิดอย่างง่ายแล้วระบายลงสู่ธรรมชาติโดยตรงซึ่งมีความเหมาะสมตามคำแนะนำของกรมควบคุมมลพิษ โดยสถานการณ์ปัจจุบันยังไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหรือเกิดปัญหาแก่ประชาชน ส่วนภาพรวมของการมีส่วนร่วมประชาชนมีจำนวนร้อยละ 75.10 แต่ลักษณะของการมีส่วนร่วมส่วนมากเป็นเพียงการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวโดยมีประชาชนเป็นผู้รับหรือเรียกได้ว่าเป็นผู้ถูกกระทำซึ่งจัดอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมขั้นกลางตามการแบ่งระดับของ Arnstein(1995) การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่ได้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่รัฐซึ่งจะเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงมากกว่า หากประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในลักษณะอื่นที่มีระดับสูงขึ้นได้จะเป็นประโยชน์แก่ทั้งรัฐและประชาชนมากกว่า

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย คือ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การรับทราบสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน สภาพของสังคมที่มีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิดแบบสังคมชนบท การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม และประสบการณ์ในการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยดึงดูดและปัจจัยด้านอำนาจที่ส่งผลให้ประชาชนสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย ดังนั้น การเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

จัดการน้ำเสียจะต้องนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณาเพื่อให้การวางแผนส่งเสริมมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียภายในเขตเทศบาลเมืองตากจนก่อให้เกิดเป็นความยั่งยืนในการจัดการน้ำเสียในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียในปัจจุบันยังมีมากถึงจำนวนร้อยละ 75.10 แต่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับชั้นกลางที่เป็นเพียงการรับทราบข้อมูลหรือเป็นผู้ถูกกระทำ จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีจำนวนร้อยละมากขึ้นและมีระดับของการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการรักษาการมีส่วนร่วมที่เป็นจุดแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากที่มีการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครอบคลุมผ่านเพื่อนบ้าน และเครือข่ายเสียงตามสาย ดังนั้น ต้องใช้ช่องทางนี้ในการส่งข้อมูลเรื่องการจัดการน้ำเสียและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลัก และสามารถใช้เทคนิคอื่นร่วมด้วย เช่น แผ่นพับ ป้ายประกาศชุมชน เป็นต้น และสิ่งสำคัญอันดับต่อไปต้องกำหนดหัวข้อให้ชัดเจนว่าต้องการให้ประชาชนได้รับรู้ความรู้ในเรื่องใดเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย ซึ่งหัวข้อสำคัญที่ประชาชนควรเข้าใจประกอบด้วย ดังนี้

ก. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการบำบัดน้ำเสียอย่างเหมาะสม ได้แก่ การบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่ หรือ ณ แหล่งกำเนิด แล้วทำการรวบรวมลงท่อระบายน้ำสาธารณะ หรือก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม ระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่สำหรับบ้านพักอาศัยที่นิยมใช้กัน ได้แก่ บ่อดักไขมัน (Grease Trap) ระบบบ่อเกรอะ (Septic Tank) ระบบบ่อกรองไร้อากาศ (Anaerobic Filter) เป็นต้น เนื่องจากเป็นระบบที่ก่อสร้างได้ง่าย และสะดวกในการติดตั้ง ที่สำคัญต้องให้ความรู้ในการบำรุงรักษา ระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิดและบ่อดักไขมัน เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียและบ่อดักไขมันมีความจำเป็นต้องบำรุงรักษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน หากขาดการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดความสกปรก กลิ่นเหม็น และเกิดการอุดตัน

ข. การจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมเหตุสมผล เช่น การลดการใช้ทรัพยากร การนำน้ำที่กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดของเสียที่จะระบายลงสู่แหล่งน้ำ

ค. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการปฏิบัติงานบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองตาก หมายถึง การรับทราบข้อมูลในการปฏิบัติงานบำบัดน้ำเสีย โดยเป็นการแจ้งข้อมูล ได้แก่ ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำก่อนและหลังเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย ค่าใช้จ่ายในการเดินระบบบำบัดน้ำเสียและการบำรุงรักษา เพื่อให้ประชาชนทราบผลการปฏิบัติงานและช่วยตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดความโปร่งใสในการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี

2. การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาครัฐและประชาชนซึ่งเป็นการส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมชั้นกลางในลักษณะการมีส่วนร่วมให้คำปรึกษาและร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งต้องมีการ

กำหนดหัวข้อที่รัฐต้องการทราบหรือแลกเปลี่ยนกับประชาชนก่อนจึงจะเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับหัวข้อดังกล่าว สำหรับงานวิจัยนี้หัวข้อสำคัญที่เทศบาลเมืองตากควรดำเนินการ ได้แก่ การเก็บข้อมูลการจัดการน้ำเสียของชุมชน ความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นปัญหาหรือโครงการด้านการจัดการน้ำเสียโดยรายละเอียดของเทคนิคที่ใช้แต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

ก. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลชุมชน เป็นกิจกรรมที่ชุมชนสามารถร่วมกันดำเนินการได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำความเข้าใจกับชุมชน จากนั้นวางแผนและกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสำรวจ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ในการวางแผนการจัดการน้ำเสียต่อไป เช่น ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ลักษณะประชาชน ลักษณะภูมิประเทศ การใช้ที่ดิน ปัญหาจากน้ำเสีย เป็นต้น

ข. การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Public Hearing) โดยให้เข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป หัวข้อของการจัดประชุมควรเป็นเรื่องที่สำคัญและเกิดผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว เช่น โครงการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ช่วงที่ 3 หรือ การเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

นอกจากนี้จากผลของแบบสอบถามพบว่าประชาชนต้องการให้รัฐแจ้งกำหนดการที่ชัดเจน โดยสถานที่ที่ประชาชนสะดวกมากที่สุดคือที่ทำการชุมชน ดังนั้น เทศบาลเมืองตากจึงควรเลือกใช้ที่ทำการชุมชนเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กำหนดการให้ชัดเจน

3. การสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาคุณภาพน้ำในชุมชน

การอบรมชุมชนที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมปฏิบัติงาน โดยนำผู้แทนของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการจัดการน้ำเสีย เข้ารับการอบรมให้สามารถเข้ามีส่วนร่วมในการเดินระบบบำบัดน้ำเสียรวมได้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการหากเข้ามีส่วนร่วมจะสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีความเข้าใจการบริหารจัดการที่เกิดขึ้น หากเกิดปัญหาขึ้นในพื้นที่ก็สามารถแก้ไขและทำการชี้แจงแก่สมาชิกชุมชนให้เข้าใจได้เป็นการสนับสนุนการทำงานของรัฐอีกทาง

4. การส่งเสริมให้ประชาชนร่วมบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิดอย่างเหมาะสม

เนื่องจากการให้บริการของระบบรวบรวมครอบคลุมพื้นที่เพียง 20 เปอร์เซ็นต์ในปัจจุบัน ดังนั้น การบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิดอย่างเหมาะสมมีความจำเป็นอย่างมาก โดยรายละเอียดการสนับสนุน มีดังนี้

ก. การสนับสนุนให้คำปรึกษาการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด(Onsite Treatment) การติดตั้งบ่อดักไขมัน และการเชื่อมต่อท่อระบายน้ำกับระบบรวบรวมน้ำเสีย

ข. การสนับสนุนการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่และการติดตั้งบ่อดักไขมันให้กับอาคารตัวอย่างที่เป็นสถานที่สำคัญของชุมชน

ค. การให้บริการตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสีย โดยการสุบสิ่งปฏิกูลและตรวจสอบระบบการบำบัดน้ำเสียในครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. 2537. คู่มือเล่มที่ 1 สำหรับเจ้าของอาคาร/ภัตตาคารและผู้รับจ้างติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร. เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สวส.).
- สนธยา พลศรี. 2550. เครื่องมือการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน. 1000 เล่ม. กรุงเทพมหานคร. โอเอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- สุวัฒนา ธาตานิติ. (2549). เอกสารประกอบการสอน หลักการและทฤษฎีการวางแผน. ภาควิชาการวางแผนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกาภรณ์ ยอดปลอบ. 2546. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโครงการระบบสาธารณสุขปโภคขนาดใหญ่ของรัฐ กรณีศึกษา โครงการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (BTS)บริเวณย่านชุมชนสะพานควาย. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.